

Jihočeská oblastní tábornická škola

Materiály a přednášky

INDIÁNSKÁ SAUNA

Indiánská sauna je z hlediska tábornického působení obřad a zajímavá zkušenost. Skoro pravidelně se stává, že pod dohledem zkušeného organizátora se spoustu nováčků přiučí a pochybí některé informace, jak ze stavby, tak i ze samotného obřadu.

Je však důležité zmínit saunu také jako jeden z nápomocných faktorů při udržení hygieny na táboře. Nebudu lhát, nevím přesné hygienické požadavky na letní tábor, či ozdravovací akci. Ale ze svého zdravotního kurzu si pamatuji informaci, že indiánská sauna je důležitá při zajištění správné osobní hygieny. Zvláště potom na tábořištích, kde není možnost pravidelného koupání v okolních rybnících. Osvědčilo se mi, že pobyt v indiánské sauně s následným ochlazením pod studenou tekoucí vodou (z táborové umývárny) je jeden mnoha prvků jak udělat velké táborové mytí?

Abych byl upřímný, při shánění materiálů k přednášce o indiánské sauně jsem našel mnoho materiálů. Některé mě zaujaly více a jiné méně. Pokusil jsem dát dohromady text, který by zahrnoval co největší množství informací o tomto táborovém prvku. Po několika pokusech vytvořit jednotný studijní text pro JČ OTŠ jsem práce zanechal. Důvodů bylo hned několik, zjistil jsem, že vzájemné informace se ve velkém množství odborné literatury liší a leckdy vzájemně vylučují. Já sám jsem stavěl indiánskou saunu na několika tábořištích a pokaždé jiným způsobem. Nakonec jsem tedy přistoupil ke kompromisu. Zde v této přednášce uvádím materiály, které vytvořil Shaman (www.shaman.cz), bývalý člen dívčího turistického oddílu Bodláci, potápěčem, zdravotníkem. Myslím, že tyto materiály jsou při nejmenším zajímavé.

Nechci, aby jste přebírali způsob stavby a rituálu od někoho jiného. Ale přijde mi důležité vědět několik základních znalostí ze stavby a obřadu v indiánské sauně. Jak už jsme říkal, každý oddíl tvoří saunu trochu jinak. Bažina na JČ OTŠ také má jisté zásady při tvorbě indiánské sauny, můžete se jimi inspirovat a nebo poučit z jejich nezdarů.

Materiály k indiánské sauně považuji za vhodné přečíst si před vstupem do indiánské sauny. Budete potom možná zajímavě překvapeni naším ztvárněním a stavbou?

Stavba initipi, indiánské potní chýše

Čerpáno z <http://www.shaman.cz/indiani/initipi-potni-chyse.htm> Aktualizováno 30. listopadu 2005, 13.14 hod.

Dlouho jsem přemýšlel, zda mám vůbec právo popisovat a rozebírat něco takového, jako je **indiánská potní chýše**, neboť i mnohem povolanější lidé, kteří si initipi staví a používají pravidelně celé roky, většinou plně nechápou její význam.

Po dlouhém rozhovoru s náčelníkem Sedí pod koněm na pow-wow v roce 2003 jsem však dospěl k názoru, že je lepší pokusit se potní chýši demystifikovat, než aby zájemci zůstali odkázáni na mnohdy nepřesné a osekane návody, se kterými se často setkávám. Snažím se zde tedy přinést vše, co o indiánské potní chýši vím, včetně všech původních pravidel vycházejících z indiánské víry. Nesmějte se jim, prosím, a zkuste je také používat, právě ony **dávají potní chýši její hlubší rozměr**.

Ještě poznámka k názvosloví: Initipi je název samotné stavby, initi je obřad ve stavbě prováděný. Anglický výraz sweatlodge toto však neodlišuje a pokud vím, bývá používán v obou významech. Podobně se někdy používá slovo inipi.

Dělba zodpovědnosti

Vždy je potřeba, aby stavbu potní chýše i samotný obřad vedl jeden člověk. U Indiánů to bývá šaman či šamanka, případně ten nejzkušenější či ten, kdo má nejlepší schopnosti vcítit se do jemných nuancí Přírody. Dobrým vodítkem k výběru správné osoby může být i úcta ostatních.

Dále je potřeba pomocník, který se initipi nezúčastní a bude udržovat oheň. To je čestné postavení a vyžaduje ochotu dodržovat příkazy. **Strážce ohně** je odpovědný nejen za udržování ohně, ale i za odběr kamenů a jejich přenesení do initipi.

Dalším významným úkolem Strážce ohně je **dohlédnout na účastníky obřadu při fázi ochlazování**. Toto nepodceňujte, jednou se nám málem utopila kamarádka ve třiceti centimetrech vody!

Výběr místa na initipi

Initipi by měla být **umístěna poblíž potoka, řeky, jezera nebo rybníka**, aby po potní kúře mohla následovat koupel. Vždy dejte přednost přírodní nádrži. Důležité je také okolí, nikdo by vás neměl rušit.

Přesné místo initipi se vybírá intuitivně. Šaman se obvykle chvíli prochází tiše po okolí a soustředí se na uzly, kde se křížují hlavní čtyři síly vesmíru. Takový uzel se údajně poznává podle modré „energie“ z něho vystupující. Já myslím, že nejlepší je se na dané místo posadit a chvíli se soustředit. Sami poznáte, zda je vhodné či nikoliv.

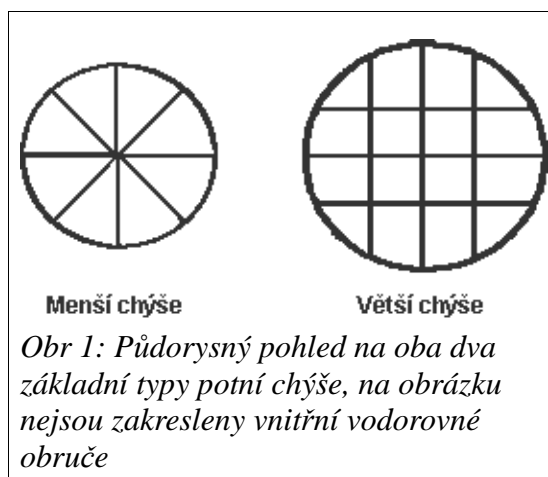
Jakmile máte vybráno pravé místo, můžete přistoupit ke stavbě. Skutečný šaman by se však předtím ještě pomodlil k duchovním bytostem Přírody. Posadil by se na střed uzlu směrem k severu. Promluvil by ke každé ze čtyř sil vesmíru a požádal je, aby pro obřad zapůjčila svoji energii. Začal by na severu se Vzduchem, pak by se obrátil k východu (Oheň), jihu (Země) a nakonec k západu (Voda). Nezapomněl by samozřejmě obětovat listy tabáku, což byste měli udělat také. Obvykle se tak děje buď kouřením posvátného amuletu, nebo rozdrolením listů a posypáním země.

Typy initipi

Jsou mi známy celkem **tři způsoby stavby potní chýše**. První a druhý způsob jsou si podobné, v obou případech jde v podstatě o koš spletený z vrbových prutů, který je obrácen dnem vzhůru.

Na malou chýši stačí 8–10 svislých prutů, které se všechny kříží v nejvyšším bodě. Na větší chýši je třeba prutů více a ty se pak kříží ve více místech, čímž vzniká stavba podobná známé želvě. Rozdíly mezi oběma typy při půdorysném pohledu je zobrazen na Obr 1:

Třetí typ potní chýše znám pouze z literatury a postavený jsem jej nikdy neviděl. Mělo by jít o

velmi silnou saunu určenou pro jedinou osobu. Ta je umístěna v jakémsi proutěném košíku, který drží dvě rovnoběžné kamenné zídky přesně nad ohništěm. Celá tato konstrukce je pak blíže neurčeným způsobem zakryta kůží, starým týpím či větším množstvím dek. Dále se budeme zabývat pouze prvním typem initipi, druhý si snadno domyslíte.

Stavba initipi

A teď už k samotné stavbě: vezmete dvě tyčky a provázek a nakreslete kruh ve směru hodinových ručiček přibližně čtyři stopy od středu uzlu. Pak nakreslete ještě jeden kruh, asi tak stopu v průměru. Podle něho vykopejte **jámu na žhavé kameny**, asi stopu a půl hlubokou (někdy nazývanou iniowaspe). Hlína se umístí mimo kruh východním směrem, tam pak poslouží jako základ pro oltář (nazývaný unči).

V indiánském náboženství oltář symbolizuje Otce Nebe, Velkého Ducha. Jáma uvnitř je Matkou Zemí. Pára, která stoupá z kamenů, je jejím dechem. Cestička, která spojuje oltář a jámu, je symbolickým znázorněním spojení Nebe se Zemí. Tato cestička se nikdy nepřekračuje, protože to údajně přináší smůlu (tvrdí woodcrafteri) a přerušuje spojení mezi Nebem a Zemí (tvrdí Indiáni). Indiánský šaman by samozřejmě ještě před začátkem hloubení jámy nabídl uzlu tabák a omluvil by se, že poškodí jeho povrch.

Podobně, jako existuje více typů potní chýše, existuje i více způsobů uspořádání jejího okolí. Někdy cestička směřuje přímo na východ a je zakončena zmíněným oltářem, jindy

Obr 2: Proutěná kostra větší sweatlodge z deseti svislých prutů a s vykopanou jámou na žhavé kameny

propojuje chýši přímo s ohništěm a oltářík stojí stranou. Někdy bývá cestička vydlabána v zemi, jindy bývá naopak zemí vysypána, takže tvoří nízký pruh. O oltář bývá opřena bizoní lebka, někdy se však opírá o větvíčku položenou přes cestičku na dvou zapíchnutých vidlicích. Ještě v jiném případě jsou tyto vidlice zapíchnuty přímo do oltáře a příčná větvíčka slouží pouze k opírání posvátné dýmky. Někdy také bývá přítomna černobílá větvíčka symbolizující den a noc.

Druhý krok s sebou přináší shromažďování materiálu, což je

obvykle asi dvanáct **kmínků vrby** jeden až dva palce silných. Všechny odřezané větvičky byste měli zasadit opět do půdy s přáním, aby dobře rostly. Indián by se také vrbě předem omluvil, že ji zbaví života.

Vrby se přinesou na místo stavby a oloupe se z nich kůra. Pomocí pevného kolíku se vyhloubí v zemi na kružnici osm otvorů asi tři palce hlubokých. Do nich se zasadí tlustší konce prutů a dobře utěsní. Pak se k sobě pomalu ohnou horní konce tak, aby initipi měla výšku prsou stojícího muže. Ohnuté pruty se svážou vrbovou kůrou, koženými řemínky nebo je možné použít nějaké provázky z přírodních vláken. Kolem boků se pak zapletou dvě až tři vrbové obruče, aby byl trup pevnější. Nakonec se ohne jeden krátký kmínek do tvaru podkovy a na východní straně se vytvoří vchod. Dále se konstrukce initipi pokryje kůžemi, plachtou nebo celtami.

Stavba ohniště, kameny a dřevo

Jakmile je initipi hotová, můžeme začít pracovat na posvátném ohništi, ve kterém se ohřívají kameny. Napočítejte deset stop od vchodu východním směrem a udělejte čáru. Pak jděte sedm stop k jihu a udělejte druhou čáru. Mezi nimi najděte střed a opět pomocí provázku nakreslete po směru hodinových ručiček kruh. Zemi a broukům nabídněte tabák a vykopete šachtu asi stopu hlubokou. Půdu použijte na ochranný val.

Nyní se dostáváme ke **kamenům**. Všechny by měly být pevné a tvrdé, posbírané z pěkných čistých míst v přírodě. Pískovec puká a trhá se a je lépe se mu vyhnout. Stejně tak kameny sbírané v potoce. Nejlepší jsou **horniny vyvělé**.

Teď už vás možná ani nepřekvapí, že i vybírání správných kamenů je složité. Indiáni věřili, že i kameny jsou živé. Proto je třeba i jim obětovat tabák. Šaman by se opět posadil a kamenům by vysvětlil, nač je potřebuje. Vybral by jen ty kameny, u kterých cítí, že jsou ochotné při obřadu obětovat své léčivé kouzlo. Chladné a jakoby do sebe stažené kameny netouží po tom být obtěžovány, teplé a vibrující kameny dychtí po tom, aby se jich použilo.

Velké kameny se poskládají okolo ohniště, menší o velikosti lidské pěsti až dětské hlavy se rozžhaví pro obřad. **Nikdy se však nepoužívají kameny, jež byly použity již dříve k jinému obřadu!**

Pokud to jde, je nejvhodnější použít kombinaci tří druhů dřev. Dřevo suché měkké, suché tvrdé a syrové tvrdé. Druh stromů, jejich věk, stavba a umístění, stejně jako volba různých kombinací ovlivňuje obřad a slouží jako recepty k léčení různých nemocí. Indiáni tvrdí, že živý strom do směsi přispívá různými druhy energie a vyvolává tak různé druhy síly. Z těchto důvodů si každý šaman své receptury chrání.

Oheň před initipi

Nakonec se staví posvátný oheň. Ze čtyř špalků dřeva se vytvoří čtvercový oltář, na který se umístí kameny. Kolem se pak do kruhu skládá dřevo, počínaje suchým měkkým, které přechází do vnějších vrstev suchého tvrdého a syrového tvrdého dřeva. Ve stavbě ohně se nechává **otvor východním směrem**, kudy má vstupovat světlo a pozitivní síla.

Ještě několik závěrečných přípravných kroků: před zapálením ohně Indiáni na kamenný oltář umísťovali několik šalvějových listů nebo jehlic cedru. To by mělo držet zlé duchovní bytosti stranou a vábit dobré.

Oheň hoří obvykle asi dvě až čtyři hodiny. Jakmile máte kameny přiraveny, můžete přistoupit k samotnému obřadu.